

ГОДИШНИК НА СОФИЙСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“
ФАКУЛТЕТ ПО НАУКИ ЗА ОБРАЗОВАНИЕТО И ИЗКУСТВАТА
КНИГА ПЕДАГОГИЧЕСКИ НАУКИ

Том 117

ANNUAL OF SOFIA UNIVERSITY “ST. KLIMENT OHRIDSKI”
FACULTY OF EDUCATIONAL STUDIES AND THE ARTS
BOOK OF EDUCATIONAL STUDIES

Volume 117

BULGARIAN FOLKLORE IN READING BOOKS FOR THIRD AND FOURTH GRADES

ANNA GEORGIEVA

*Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Bulgaria
Faculty of Educational Studies and the Arts
Department “Primary Education”*

DOI: <https://doi.org/10.60059/GSU.FNOI.PN.117.178-210>

Abstract. The paper presents an analysis of the content of the 12 reading books for the third and fourth grades approved by the Ministry of Education and the Science (2017–2018), and used in pedagogical practice, because of the presence in them of texts from Bulgarian and foreign folklore. Tables are included in the exposition as evidentiary material, allowing the reader to locate the relevant texts in both the printed and electronic versions of each reading book. Short folklore genres, such as riddles and proverbs, are included in their full-text version, while tales are presented by their title.

Keywords: Bulgarian folklore, reader, literature education (reading)

БЪЛГАРСКИЯТ ФОЛКЛОР В ЧИТАНКИТЕ ЗА ТРЕТИ И ЧЕТВЪРТИ КЛАС

АННА ГЕОРГИЕВА

*Софийски университет „Св. Климент Охридски“
Факултет по науки за образованието и изкуствата
Катедра „Начална училищна педагогика“*

Резюме. В студията се представя анализ на съдържанието на 12-те, одобрени от МОН (през 2017–2018 г.) и използвани в педагогическата практика, читанки за трети и за четвърти клас, с оглед присъствието в тях на текстове от българския и чуждестранен фолклор. В изложението са вложени таблици като доказателствен материал, за да може четящият да открие съответния текст в отпечатана на хартиен носител версия или в електронния вариант на всяка една читанка. Кратките фолклорни жанрове (гатанка и пословица) са поместени в пълнотекстовия им вариант, а приказките са представени чрез заглавието им.

Ключови думи: български фолклор, читанка, обучение по литература (четене)

УВОД

От 1951 до 2002 г. за училищното обучение по всички учебни предмети е имало само по един учебен комплект, докато след реформата в образованието от 2002 г. има по 3 алтернативни учебни комплекта, а след реформата през 2015 г. за обучение по български език и литература от МОН са одобрени между 6 и 8 алтернативни учебни комплекта за обучение във всеки клас. В читанките е важно колко, какви и кои точно произведения/текстове са включени и се предлагат за изучаване, каква представа за националната памет и идентичност, за моралните устои, за празниците и народното творчество се застъпват в тях.

Във връзка с нарастващите претенции за промяна в съдържанието на учебните програми, ако такива бъдат приети, то със сигурност ще бъдат разработени и одобрени различни нови учебни комплекти за обучение по български език и литература от първи до четвърти клас.

В настоящата студия се представят резултати от систематичния анализ на учебното съдържание, включено от авторските колективи в одобрените от МОН в периода 2016–2019 г. алтернативни учебни комплекти за обучение по български език и литература (общообразователна подготовка) на учениците в трети и четвърти клас (анализът на съдържанието на читанките за първи и втори клас е представен в статия, публикувана в сп. „Български език и литература“, 2024, бр. 3, с. 279–300). (Georgieva, 2024).

За да има завършеност и представяне на данните в публикацията, в края на студията, в табл. 13, са представени абсолютният брой и относителният дял на произведенията от българския фолклор, включени в алтернативните читанки от първи до четвърти клас, използвани след 2016 г. и към този момент.

За удобство на читателите и учителите от българските училища в чужбина в отделните таблици (от №1 до №12) са включени текстовете на народните гатанки и пословиците, които са отпечатани в съответната читанка. По този начин се улеснява достъпът до повече произведения от българския фолклор, отпечатани в алтернативните читанки, които могат да бъдат използвани в образователната практика и в друг контекст, а не само към конкретно изучавано литературно авторско произведение в конкретния учебен комплект, който се използва в училището.

Обект на анализ е само присъствието на анонимни текстове от устното народно творчество – българския фолклор (гатанки, пословици, народни песни, народни приказки), в предлаганото за изучаване съдържание. Подчертавам, че във всяка от анализираниите 27 алтернативни читанки са поместени авторски текстове, тематично свързани с народните празници от зимния и пролетния празничен цикъл – Бъдни вечер, Коледа, Рождество Христово, Сурвакане; от пролетния цикъл – Баба Марта, Цветница, Лазаров ден, Великден, Гергьовден.

Запознаването на съвременните ученици с ритуалите от българската обредна система на народните празници се измества от познаване на автентичния фолклор към прочитане на описанието му в научнопопулярни текстове от енциклопедии или вплитане на обредни мотиви в съвременни авторски текстове, в които има много измислици (напр.: разговор между две кълбета прежда, от които ще се правят мартеници).

Изучаването на произведения от българския фолклор е заложено в учебните програми по български език и литература (общообразователна подготовка) от първи до четвърти клас във формулировката за целите и очакваните резултати от обучението в края на всеки клас. Произведенията от българския фолклор са равнопоставени на изучаването на „произведения от българската, световната класика и съвременната литература за деца и с образци на фолклора“ (УП БЕЛ 3. клас, 2017: 1; УП БЕЛ 4. клас, 2017: 1).

В учебните програми по български език и литература (общообразователна подготовка) от първи до трети клас е формулирана и цел за „обогатяване на знания, умения и отношения, свързани с общочовешки ценности, национална идентичност и общуване в мултикултурна среда“ (УП БЕЛ 3. клас, 2017: 1), затова и авторските колективи са включили в читанките произведения както от българския, така и от фолклора (народното творчество) на други народи, техни пословици и текстове от чуждестранни автори.

В учебната програма за първи клас е заложено изискване в читанките да присъстват текстове от жанровете гатанка и приказка, а в тази за втори клас се въвежда и жанрът народна песен, затова фолклорни текстове от тези жанрове присъстват в алтернативните читанки за първи, втори, трети и четвърти клас.

В учебната програма за трети клас се въвежда за изучаване на жанра пословица, а в четвърти клас и на жанра легенда, затова в анализираниите читанки са включени различен брой фолклорни произведения от тези жанрове.

ПРОИЗВЕДЕНИЯ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ФОЛКЛОР В ЧИТАНКИТЕ ЗА ТРЕТИ КЛАС

Читанката за трети клас на *Татяна Борисова и кол.* (Borisova, Dimitrova, & Bencheva, 2018) е с обем от 140 страници и съдържа 103 произведения, от които 88 текста за уроците по литература и 15 произведения за извънкласно четене. Българският фолклор е представен чрез: 17 пословици, 7 народни песни, 3 народни гатанки (от общо 9 гатанки), 3 български народни приказки и 4 на други народи (от общо 15 приказки) – ромска, арменска, турска и еврейска (виж табл. 1). Предложени за изучаване са и 35 стихотворения, 17 разказа, 4 басни.

Таблица 1. Фолклорни произведения, включени в читанката за трети клас на Т. Борисова и кол. (Borisova, Dimitrova, & Bencheva 2018)

Страница в читанката	Заглавие на текста, име на автора	Жанр на текста
8	Книгата е прозорец към света.	пословица
9	ПРИРОДАТА Е ВЕЛИК ХУДОЖНИК Рисува от сърце без бои и без ръце и багри полята с хиляда цвята. Що е то? – отг. есента	гатанка – не е посочен автор
16	„Врабчето и лисицата“ – българска народна приказка	бълг. нар. приказка
17	Сговорна дружина, планина повдига. Който не работи, не трябва да яде. Каквото повикало, такова се обадило.	+3 пословици
18–19	„Три съвета“ – българска народна приказка, преразказал Сава Попов	бълг. нар. приказка

22	„Магаре и вълк“ – българска народна приказка	бълг. нар.
23	Приятел в нужда се познава. Каквото постелеш, на такова ще легнеш. Ум се с пари не купува, но най-много пари струва. Лесно е да говориш, мъчно е да го сториш. Тежка рана заздравява, лоша дума не се забравя. На лъжата краката са къси. Който зло мисли, зло намира. Да би мирно седяло, не би чудо видяло. Сговорна дружина планина повдига. Блага дума железни врати отваря.	приказка +10 пословици
36	Сипя се нежно, безкрайно, отивам си тайно. За възрастните съм студена, за децата – игра вдъхновена. Що е то? – отг. зима	гатанка – не е посочен автор
43	ГАТАНКИ ЩЕ ВИ ЗАДАМ, ВСЕКИ ДА ОТГАТВА САМ 3 авторски и 1 народна гатанка Бели мухи долетяха. Слънце пекна, те измряха. Що е то? – отг. снежинки	3 авторски и 1 народна гатанка
44	НАРОДНИ ПРАЗНИЦИ И ОБИЧАИ „Рождество Христово“ – по Елена Огнянова	научнопопу- лярен текст за традициите на празника
45	„Детска Коледна песен“ – Любен Каравелов	народна песен
66	НАШЕТО СЛАВНО МИНАЛО „Чавдар през гора вървеше“ – народна песен	народна песен
92	„Минзухар“ – народна песен	народна песен
93	НАРОДНИ ПРАЗНИЦИ И ОБИЧАИ „Лазарки“ – народна песен	народна песен
95	„Венци“ – народна песен „Паднала е тъмна мъгла“ – народна песен	народна песен народна песен
98–99	ПРИКАЗКИ НА ДРУГИТЕ НАРОДИ „За два гроша“ – Йосиф Нунев	ромска приказка
100–101	„Простирай си краката според чергата“ – арменска народна приказка	арменска народна приказка
102–103	„Мишлето и слонът“ – турска народна приказка	турска народна приказка

104–105	„Цар Соломон и пчеличката“ – еврейска народна приказка	еврейска народна приказка
106	НА КАКВО НИ УЧАТ БАСНИТЕ По дрехите посрещат, по ума изпращат. Красивите дрехи не правят красив човека. Сговорна дружина планина повдига.	3 пословици
115–136	<i>ИЗВЪНКЛАСНО ЧЕТЕНЕ</i> „За тези, които искат да четат повече“	
131	„Малка мома и славей се надпяват“ – народна песен	народна песен

Читанката за трети клас на *М. Герджикова и кол.* (Gerdjikova, Valkova, Vasileva, & Yankovska-Sengalevich, 2018) е с обем от 144 страници и съдържат 99 произведения, от които 82 текста за обучението по литература и 17 теми за извънкласно четене. Българският фолклор е представен чрез: 12 пословици, 4 народни песни, 3 български народни приказки и 5 приказки на други народи – арменска, ромска, италианска, еврейска, турска (от общо 17 приказки в читанката), чрез което се формира толерантност и учениците откриват, че човешките добродетели се ценят и от други народи (виж табл. 2). В тази читанка са предложени за изучаване и 50 стихотворения, 13 разказа, 2 басни.

Таблица 2. Фолклорни произведения, включени в читанката за трети клас на М. Герджикова и кол. (Gerdjikova, Valkova, Vasileva, & Yankovska-Sengalevich, 2018)

Страница в читанката	Заглавие на текста, име на автора	Жанр на текста
14	Пословица (определение, въпроси, задачи) Два остри камъка брашно не мелят. (човешките нрави) На лъжата краката са къси. (лъжата) Който се учи, той ще сполучи. (ученолюбието) Който зло мисли, зло намира. Лъжата корен не хваща. Не питай старило, питай патило. Докато не хвърлиш в нивата, не никне. Дето се старо не почита, там за добро недей пита. (Подчертаната дума е пропусната и се изисква учениците да я допълнят.) Който <u>нее</u> , зло не мисли. Лоша рана заздравява, но лоша <u>дума</u> не се забравя. Сговорна <u>дружина</u> планина повдига. Ум и разум с <u>пари</u> не се купуват.	12 пословици
15	„Врана и рак“ – българска народна приказка	бълг. нар. приказка

27	„Братя и сестра“ – българска народна песен	бълг. нар. песен
36	„Който се труди, и имане намира“ – турска приказка	турска приказка
37	„Тримата дървари“ – ромска приказка	ромска приказка
52–53	„Болен здрав носи“ – (не е посочено нищо)	бълг. нар. приказка
54–55	„Вълкът и лисицата“ – италианска народна приказка	италианска нар. приказка
	„Болен здрав носи“ – българска народна приказка	българска народна приказка
58	„Двамата съседни“ – еврейска приказка	еврейска приказка
72, 73	„Доброта и ум“ – древна китайска история	древна китайска история – приказка
83	„Златният трендафил“ – арменска приказка	арменска приказка
92	„Месечко, ясногрейко ле“ – българска народна песен	бълг. нар. песен
104, 105	„Милна ми е, драга ми е“ – бълг. нар. песен	бълг. нар. песен
	„Кукувица кука за Гергьовден“ – бълг. нар. песен	бълг. нар. песен
106	Двама братя и денем, и нощем се гонят, но не могат да се стигнат. Що е то? – отг. денят и нощта	гатанка
108, 109	„Марийка и славей“ – българска народна песен	бълг. нар. песен
126	„Малкият Хитър Петър“ – българска народна приказка, преразказал Ран Босилек Една воденица с тридесет и два камъка. Що е то? – отг. устата и зъбите	бълг. нар. приказка гатанка

Читанката за трети клас на *П. Димитрова и кол.* (Dimitrova, Boncheva, & Petrova, 2018) е с обем от 120 страници и съдържа 104 произведения, от които 88 са за изучаване в уроците по литература, а 16 произведения са в раздела за извънкласно четене (с. 98–117), в който е препоръчана и книгата със заглавие „Български народни митове и легенди – откъс из „Легенда за Родопска планина“ (виж табл. 3).

В тази читанка българският фолклор е застъпен чрез: 2 пословици, 4 народни гатанки (от общо 7), 2 народни песни, 6 български народни приказки и 10 от приказното наследство на други народи (корейска, украинска, чешка, турска, африканска, иранска, гръцка, ромска, японска, афганистанска), които до този момент не са включвани в учебното съдържание на читанките за на-

чалните класове (от общо 32 приказки в читанката). Предложени за изучаване са и 32 стихотворения, 9 разказа, 4 басни, 2 откъса от роман.

Таблица 3. Фолклорни произведения, включени в читанката за трети клас на П. Димитрова и кол. (Dimitrova, Boncheva, & Petrova, 2018)

Страница в читанката	Заглавие на текста, име на автора	Жанр на текста
22–23	„Мечката и лошата дума“ – бълг. народна приказка	бълг. нар. приказка
25	Народни гатанки Едно дърво има дванадесет клона, на всеки клон по четири гнезда, във всяко гнездо по седем пиленца. Що е то? – отг. годината, месеците, дните Бяла, бяла лехица, черна, черна пшеница, жънем я с очите, мелим я с главите и с погача богата храним си душата. Що е то? – отг. книгата Рибар не е, мрежа плете. Що е то? – отг. паяк Топъл ветрец повея, дребен дъждец разсея, грейна слънце в небето, пришна гъска в полето – гъска с бяла белуша, с тъмно шалче под гуша, с краченце немито, в земята побито. Що е то? – отг. гъба	4 народни гатанки
26	„Торбата с шегите“ – българска народна приказка	бълг. нар. приказка
32	„Как се съдили язовецът и бялката“ – корейска приказка	корейска приказка
33	„Славейчето“ – украинска приказка	украинска приказка
40–41	откъс от българска коледна песен откъс от арменска коледна песен	бълг. коледна песен арменска коледна песен

58–59	„Момче и вятър“ – българска народна приказка Каквото повикало, такова се обадило.	бълг. нар. приказка + пословица
62	„Открил крадеца“ – българска народна приказка Каквото посееш, това ще ожънеш.	бълг. нар. приказка + 1 пословица
63	„Обед срещу гатанка“ – чешка народна приказка	чешка нар. приказка
64–65	„Най-голямото богатство“ – турска народна приказка	турска нар. приказка
74–75	„Лястовичка и врабче“ – българска народна приказка	бълг. нар. приказка
82	„Лаленце се люлее“ – българска народна песен	бълг. нар. песен
86–87	„Упоритото слонче“ – африканска приказка	африканска приказка
88–89	„Щастливото момче“ – иранска народна приказка	иранска нар. приказка
98–117	ИЗВЪНКЛАСНО ЧЕТЕНЕ	
100–101	БЪЛГАРСКИ НАРОДНИ ПРИКАЗКИ	
	„Най-добрият син“ – бълг. нар. приказка	бълг. нар. приказка
101	„Сливи за смет“ – бълг. нар. приказка	бълг. нар. приказка
102–103	ПРИКАЗКИ НА НАШИТЕ СЪСЕДИ	
	Илюстрация на корица на книга със заглавие: „Приказки на балканските народи“	гръцка нар.
	„Бягството на животните“ – гръцка народна приказка	приказка
	„Рижият кон“ – ромска приказка	ромска приказка
104–105	ПРИКАЗКИ ОТ ЦЯЛ СВЯТ	
	Илюстрация на корица на книга със заглавие: „Приказки на народите“	
105	„Как изпратили стоножката на лекар“ – японска народна приказка	японска нар. приказка
	„Старецът и маслиновото дърво“ – афганистанска приказка	афганистанска приказка

Читанката за трети клас на *Ст. Здравкова и кол.* (Zdravkova, Vlaseva, Spiridonova, & Slavova, 2018) е с обем от 136 страници и съдържа 121 произведения, от които 103 за уроците по литература и 18 текста за извънкласно четене (виж табл. 4). Фолклорът е застъпен чрез: 9 пословици (от които 4 са руски), 3 народни песни, 3 български народни и 5 приказки на други народи – ромска, африканска, английска, арменска, турска (от общо 22 приказки

в читанката). Предложени за изучаване са и 58 стихотворения, 11 разказа, 15 откъса от книга, 3 басни.

Таблица 4. Фолклорни произведения, включени в читанката за трети клас на Ст. Здравкова и кол. (Zdravkova, Vlaseva, Spiridonova, & Slavova, 2018).

Страница в читанката	Заглавие на текста, име на автора	Жанр на текста
23	„Най-хубавото“ – българска народна приказка	бълг. нар. приказка
32	„Двама братя“ – българска народна приказка	бълг. нар. приказка
54	„Рижият кон“ – ромска приказка	ромска приказка
55	Който добро прави, добро намира. Направи добро, па го хвърли в морето.	+ 2 пословици
62	„Мързеливка“ – африканска народна приказка	африканска народна приказка
63	Скъперникът сам е виновен за своето нещастие. Златото е хладен приятел. Скъперничеството е най-голямата бедност.	+ 3 пословици
64–65	„Мъдрото момче“ – еврейска приказка	еврейска приказка
72	„Марийка и славей“ – народна песен	народна песен
73	„Чавдар през гора вървеше“ – народна песен	народна песен
82	„Вълшебното дърво“ – английска народна приказка	английска нар. приказка
83	(учениците да свържат първата с втората част от пословицата) Който е намерил приятел, намерил е съкровище. Нарекъл ли си се приятел, помогни в беда. Нямаш ли приятел – търси го, намериш ли – пази го. Търсиш ли дружба, бъди достоен за нея.	+ 4 руски пословици (темата за приятелството)
88	„Венци“ – българска народна песен	бълг. нар. песен
92	„Най-хубавите ръце“ – бълг. нар. приказка	бълг. нар. приказка
93	„Клиент и майстор“ – арменска приказка	арменска приказка
95	„Малкият папагал“ – турска народна приказка	турска нар. приказка

Читанката за трети клас на *Н. Иванова и кол.* (Ivanova, Neshkova, & Jekova, 2018) е с обем от 116 страници и съдържа 119 произведения, от които 95 текста за изучаване по литература, а 18 за извънкласно четене. В тази читанка добро впечатление прави наличието на 3 текста от фолклористката Лозинка Йорданова за обяснение същността на обредните практики в някои от българските празници – Гергьовден, Еньовден (виж табл. 5). В читанката от българския фолклор са включени: 6 гатанки, 2 пословици, 4 народни песни, 3 български народни приказки и 4 приказки на други народи – китайска, индийска, турска, африканска, свързани с насърчаване на добродетелите в поведението, с проява на остроумие и влагане на старание в ученето (от общо 29 приказки в читанката). В читанката са включени и 40 стихотворения, 6 разказа, 1 откъс от книга, 6 басни.

Таблица 5. Фолклорни произведения, включени в читанката за трети клас на Н. Иванова и кол. (Ivanova, Neshkova, & Jekova, 2018)

Страница в читанката	Заглавие на текста, име на автора	Жанр на текста
27–28	„Мъдростта на старците“ – българска народна приказка	бълг. нар. приказка
61	Ако ръка дава, а сърце не дава, нищо не става.	+ 1 пословица
66–67	„Благословени орехи“ – българска народна приказка	бълг. нар. приказка
68–69	„Тигър, елен и лисица“ – китайска приказка	китайска приказка
70–71	„Умна мома“ – българска народна приказка	бълг. нар. приказка
76	„Два са бора ред поредом расли“ – народна песен	бълг. народна песен
81–82	Баща и майка цена нямат.	+ 1 пословица
91	Лазаровден – из интернет	текст от интернет за празника
92	„Венци“ – народна песен	бълг. нар. песен
105	„Гергьовден“ – народна песен	бълг. нар. песен
106	„Зелен, зелен Гергьовден“ (със съкращения) – Лозинка Йорданова	разказ за празника
112	„Еньовден“ – из „Слънчови повратки“ – Лозинка Йорданова	разказ за празника
ИЗВЪНКЛАСНО ЧЕТЕНЕ		
22	„Приятелство“ – индийска приказка	индийска приказка

37	„Дрвчче, което ражда златни плодове“ – турска народна приказка	турска нар. приказка
72–73	„Златното и сребърното братче“ – африканска приказка	африканска приказка
93	„Пеперуда“ – народна песен „Дай, Боже, дъжд“ – из „Слънчови повратки“ – Лозинка Йорданова	народна песен разказ за обичая

Читанката за трети клас на *Р. Танкова и Ц. Лалев* (Tankova & Lalev, 2018) е с обем от 120 страници и съдържа 129 произведения, от които 114 текста за обучение по литература и 15 произведения за извънкласно четене. Както се вижда от съдържанието в табл. 6, българският фолклор е представен чрез: 8 пословици, 3 народни песни, 5 български народни и 3 приказки на други етноси (ромска, турска, арменска), с които живеем (от общо 27 приказки в читанката). Авторските произведения в читанката са от следните жанрове: 37 стихотворения, 7 разказа, 5 басни, 23 гатанки, чиято дума-отговор назовава герой или предмет от основния за изучаване в урока текст.

Таблица 6. Фолклорни произведения, включени в читанката за трети клас на Р. Танкова и Ц. Лалев (Tankova & Lalev, 2018)

Страница в читанката	Заглавие на текста, име на автора	Жанр на текста
5	Камъкът на мястото си тежи.	+ 1 пословица
12	„Гузен негонен бяга“ – българска народна приказка	бълг. нар. приказка
24–25	Ако не посееш нещо, няма да ожънеш нищо. Без труд почивката не е сладка. Който зло прави, зло намира.	+ 3 пословици
26	„Мома и слънце“ – българска народна песен	бълг. нар. песен
27	Работата краси човека. Не оставяй днешната работа за утре. За да познаеш някой какъв е, дай му работа да свърши.	+ 3 пословици
29	Приятел е този, който е с теб рамо до рамо. Единственият начин да имаш приятели е да бъдеш приятел.	+ 2 пословици
32–33	Всичко е добре, когато завършва добре.	+ 1 пословица
34	„Добрият ром“ – ромска народна приказка	ромска нар. приказка
36	„Хитрият петел“ – българска народна приказка	бълг. нар. приказка

72	„Стара планина“ – българска народна песен	бълг. нар. песен
95	„Защо да ти се кланям?“ – бълг. нар. приказка	бълг. нар. приказка
	„Надпяване“ – българска народна песен	бълг. нар. песен
102	„Как децата запомнили приказките за Настрадаин Ходжа“ – турска народна приказка	турска народна приказка
111	„Яребицата и ленивият“ – бълг. нар. приказка	бълг. нар. приказка
114	„Спечелено с труд“ – арменска нар. приказка	арменска нар. приказка

ИЗВЪНКЛАСНО ЧЕТЕНЕ

23	<i>Български народни приказки</i> „Гостенчето“ – българска народна приказка Чисто носи, сладко яде.	бълг. нар. приказка + 1 пословица
----	---	--------------------------------------

Въз основа на анализа може да се направи извод, че в алтернативните читанки за трети клас са включени пословици, приоритетно свързани с темата за приятелството (11 бр.) и трудолюбието (5 бр.), последствията от всяко добро или лошо действие. По този начин без излишен дидактизъм се насърчава проявата на тези добродетели в поведението на съвременните ученици трето-класници. Народните песни „Венци“ (3 бр.) и „Марийка и Славей“ (2 бр.) са включени в повече от една от читанките за трети клас. Само в една читанка на Р. Танкова и Ц. Лалев има повече български народни приказки (5 бр.) спрямо броя на приказките на други народи (3 бр.). В останалите 5 анализирани читанки за трети клас има превес на произведения от чуждия фолклор и много по-малко текстове от българския, което не е добра тенденция. Ромската приказка „Рижият кон“ е поместена в две читанки за трети клас (П. Димитрова и кол., Ст. Здравкова и кол.) и в една от читанките за четвърти клас (Т. Борисова и кол.).

ПРОИЗВЕДЕНИЯ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ФОЛКЛОР В ЧИТАНКИТЕ ЗА ЧЕТВЪРТИ КЛАС

Читанката за четвърти клас на *Борисова и кол.* (Borisova, Dimitrova, & Bencheva, 2019a, 2019b) е разделена в две отделни книжни тела, като първото се използва през първия учебен срок, а втората част – през втория учебен срок, и така са намалени обемът и тежестта на учебника, който носят и ползват учениците. По този начин се отговаря и на изискването един учебник да не е с повече от 140 страници (виж табл. 7).

Общият обем на читанката в двете книжни тела е 164 страници и в нея са включени 88 текста, от които 71 текста за изучаване по литература и 17 текста

за реализиране на извънкласно четене. Текстовете от българския фолклор са: 4 народни песни, 1 поговорка, 1 пословица, 3 легенди, 3 български народни приказки и 4 на други народи – руска, турска, арменска, ромска (от общо 19 приказки в читанката). В двете части на читанката са отпечатани общо: 14 разказа, 31 стихотворения, 2 басни, 9 части от романи за деца.

Таблица 7. Фолклорни произведения, включени в читанката за четвърти клас на Т. Борисова и кол. (Borisova, Dimitrova & Bencheva, 2019a, 2019b)

Страница в читанката	Заглавие на текста, име на автора	Жанр на текста
21	СМЕХЪТ Е СЛЪНЦЕ, ПРОГОНВАЩО ЗИМАТА ОТ ЧОВЕШКОТО ЛИЦЕ „Трици и халва“ – българска народна приказка	бълг. нар. приказка
23	Сърдит Петко, празна му торбата.	+ поговорка
25	„Момче невяста хвалеше“ – хумористична народна песен	нар. песен
29–30, 31	ВЪВ ВЪЛШЕБНИЯ СВЯТ НА ПРИКАЗКИТЕ „Лявото око на царя“ – българска народна приказка	бълг. нар. приказка
38–40, 41	„Вълшебната кутийка“ – българска народна приказка	бълг. нар. приказка
63, 64	ЛЕГЕНДИ „Крали Марко си избира невеста“ – легенда	легенда
65–66	„Неверницата Арда“ – Георги Райчев Кой каквото прави, за себе си го прави.	легенда + пословица
68-69, 70	„Българката“ – Ангел Каралийчев Втора част на читанка за четвърти клас на Т. Борисова и кол.	легенда
10	„Райна поп Гьоргьова пред турския паша“ – народна песен	народна песен
18	„Стоян и агънце“ – народна песен	народна песен
28	„Кукувица кука за Гергьовден“ – народна песен	народна песен
37–38, 39	ПРИКАЗКИ НА ДРУГИ НАРОДИ „Ято лебеди“ – руска народна приказка	руска нар. приказка
40, 41	„Най-голямото богатство“ – турска народна приказка	турска нар. приказка
42–43, 44	„Рижият кон“ – ромска приказка	ромска приказка
45–46, 47	„Най-полезното нещо“ – арменска приказка по Аведик Исаакян	арменска приказка

82–97 Текстовете за *ИЗВЪНКЛАСНО ЧЕТЕНЕ* в първата част на читанката на Т. Борисова и кол. (2019 b) са обособени в последен раздел.
 „За тези, които искат да четат повече“

92 „Как се прави сурвачка“ – Лозинка Йорданова разказ – описание на обичая

Читанката за четвърти клас на *Герджикова и кол.* (Gerdjikova, Valkova, Vasileva, & Yankovska-Sengalevich, 2019) е с обем от 140 страници. Съдържа 108 текста, от които 82 текста за изучаване по литература и 26 за извънкласно четене.

Българският фолклор е представен чрез: 15 пословици, 4 народни гатанки (от общо 14), 5 народни песни, 5 легенди, 5 български народни приказки и 3 на други народи – еврейска, турска, ромска (от общо 25 приказки в читанката, виж табл. 8). Авторските текстове са 23 стихотворения, 6 разказа, 5 басни.

Таблица 8. Фолклорни произведения, поместени в читанката за четвърти клас на М. Герджикова и кол. (Gerdjikova, Valkova, Vasileva, & Yankovska-Sengalevich, 2019)

Страница в читанката	Заглавие на текста, име на автора	Жанр на текста
24–25	На лъжата краката са къси.	
26	На лъжата се вярва по-лесно, отколкото на истината.	+ 2 пословици
37	„Крали Марко и хала троеглава“ – бълг. нар. песен	бълг. нар. песен
38–39	„Как Крали Марко се сдобива със сила и кон“ – българска легенда	бълг. легенда
40	„Крали Марко и хала троеглава“, бълг. народна песен	бълг. нар. песен
41, 42	„Траянови врата“ – легенда, представена по Елена Огнянова	бълг. легенда
46	„Досетливата Кумру“ – еврейска приказка	еврейска приказка
47–48, 49	„Стая, пълна със светлина“ – индийска приказка	индийска приказка
66, 67	„Приказка за езика“ – турска приказка	турска приказка
70	„Дъга от цветя“ – ромска приказка	ромска приказка
79, 80	„Отровната баница“ – българска народна приказка	бълг. нар. приказка
85, 86	„Индже войвода“ – българска народна песен	бълг. нар. песен
	„Цар Иван Шишман“ – българска народна песен	бълг. нар. песен

109, 110	„Приказка с калпак“ – арменска приказка	арменска приказка
115, 116	„Защо не се срещат слънцето и месечината“ – българска легенда	бълг. легенда
<i>Текстове за извънкласно четене – в читанката нямат отделно заглавие и не са разграничени.</i>		
131	<i>Мъдростта на приказките</i> „Ученият син и неученият татко“ – бълг. нар. приказка	бълг. нар. приказка
132	<i>Приказката – извор на смях и веселие</i> „Лаком дол“ – българска народна приказка „Богатият и Хитър Петър“ – българска народна приказка „Работна жена“ – българска народна приказка	3 бълг. нар. приказки
133	<i>Народните песни – красота, музика и танц</i> „Диляна мома хубава“ – българска народна песен „Момиче мъничко“ – българска народна песен	2 бълг. нар. песни
136	<i>Пъстри гатанки</i> Снага няма, а се движи, все по тебе ходи. – отг. сянката Каквото му покажеш, това сочи. – отг. часовникът Вързано върви, отвързано стои. – отг. обувката От една врата влизаш, през две излизаш. – отг. – панталон Що е то? – народни гатанки	14 гатанки, от които 4 народни
138	<i>Светът на легендите</i> „От какво е златно врабчето“ – българска легенда „Кукувицата“ – българска легенда	2 български легенди
139	<i>Кой знае най-много пословици?</i> Умна глава – сто ръце. Дето старо не се почита, там за добро недей пита. Ако не знаеш, няма да можеш. Книгата дъно няма. Загрижил се като вълк за агнето. На страха очите са големи. Истината море преплува. Който търси, намира. Бащина поука, синова сполука. Думата стрела не е, но в сърцето се забива. Капка по капка – вир става. Работата да се бои от тебе, не ти от нея. Каквато попара си надrobiш, такава ще сърбаш.	13 пословици

Читанката за четвърти клас на *Димитрова и кол.* (Dimitrova, Krasteva, & Todorova, 2019) е с обем от 142 страници и в нея са поместени 128 текста, от които 98 за изучаване по литература и 30 произведения за извънкласно четене. В последната тема „Книги за ваканция“ са препоръчани книги, в които има фолклорни текстове – „Български народни приказки“ и „Старогръцки митове и легенди“ от Николай Кун (виж табл. 9).

Фолклорът е представен чрез: 17 пословици – 10 български и 7 на други народи, 9 народни гатанки, 3 български народни песни, 4 български и 2 чужди легенди, 7 български народни приказки и 1 японска (от общо 29 приказки в читанката). Авторски текстове са 48 стихотворения, 15 разказа, 5 басни.

Таблица 9. Фолклорни произведения, включени в читанката за четвърти клас на П. Димитрова и кол. (Dimitrova, Krasteva, & Todorova, 2019)

Страница в читанката	Заглавие на текста, име на автора	Жанр на текста
5	Човек без родина е като дърво без корен.	+ пословица
16	<i>Мъдростта на пословиците</i> Приятел в нужда се познава. – българска пословица Доброто с добро се заплаща. – българска пословица На лъжата краката са къси. – българска пословица Крачка по крачка далеч се отива. – френска пословица Трудолубието е дясната ръка на съдбата. – индийска пословица Който иска, той и може. – руска пословица Който има здраве, има надежда. – арабска пословица	7 пословици – 3 български и 4 на други народи
17	Български народни гатанки Гатанка (кратък разказ) – отг. годината, сезоните, месеците; Бяло поле с черно семе, от него ум береме. Що е то? – отг. книга По бяло поле ходи, черна дيريا оставя. Що е то? – отг. молив Крака има, а не ходи. Що е то? – маса, стол Зъби има, а не хапе. Що е то? – гребен	6 гатанки
18	„Гърнето с млякото“ – българска народна приказка	бълг. нар. приказка
19	„Човекът и Лъвът“ – българска народна приказка	бълг. нар. приказка
20–21	„Жива вода“ – българска народна приказка	бълг. нар. приказка

22	„У Недина слънце грее“ – българска народна песен „Братя и сестри“ – българска народна песен	бълг. нар. песен бълг. нар. песен
23	„Заплакала е гората“ – българска народна песен	бълг. нар. песен
24–25	„Самодивско дете“ – българска легенда, преразказал Цанко Лалев	бълг. легенда
26–27	„Заветът на хан Кубрат“ – по Ангел Каралийчев	легенда
53	Приятелското око е добро огледало. – ирландска пословица Пътят към къщата на приятел никога не е дълъг. – датска пословица	+ 2 чужди пословици
56–57	Никого не обвинявай и не хвали прибързано.	+ нар. мъдрост
60–61	Куражът е първото богатство на човека. – българска пословица По-добре да живееш един ден с орлите, отколкото година с кокошките. – арабска пословица	+ 2 пословици – 1 българска и 1 арабска
69	„Планински еделвайси“ – Пиринска легенда, по Петя Йорданова	легенда
81	С труд и постоянство всичко се постига.	+ пословица
90–91	Направи добро, после го забрави и то ще се върне при теб с плод.	+ пословица
92	Усмивката, която изпратите, винаги се връща. – индийска пословица	+ пословица индийска
106–140	ИЗВЪНКЛАСНО ЧЕТЕНЕ	
107	„Легенда за България“ – няма име на автор	легенда
108–109	В СВЕТА НА НАРОДНОТО ТВОРЧЕСТВО Български народни приказки „Не сечи клона, на който седиш“ – бълг. нар. приказка „Юнак Петльо“ – бълг. нар. приказка <i>Български пословици и гатанки</i> Ум и разум с пари не се купуват. По дрехите посрещат човека, по ума го изпращат. Мъдростта е помощник на щастието. Не хвали ми хубост, а ум.	бълг. нар. приказка бълг. нар. приказка 4 пословици
110–111	ПРИКАЗКИ НА НАРОДИТЕ Приказки на народите „Благодарните статуи“ – японска нар. приказка	японска нар. приказка

- 112–113 ЛЕГЕНДИТЕ РАЗКАЗВАТ
 Български легенди, Легенди от цял свят
 „Летящият холандец“ – моряшка легенда легенда
 по Джералдин Маккориън
- 138–139 ВАКАНЦИЯ, ЗДРАВЕЙ!
 3 народни гатанки – „задачки-закачки“ 3 нар. гатанки
 Кое е това нещо, което се чува, а не се вижда? –
 отг. вятърът
 Кое е това нещо, което ти имаш, а другите го
 използват най-много? – отг. името
 Кое е най-бързото нещо на света? – отг. умът

КНИГИ ЗА ВАКАНЦИЯТА

- 140–141 Български народни приказки – из „Тримата братя и откъси от:
 златната ябълка“, из „Златното момиче“ 2 нар приказки
 Николай Кун – из „Старогръцки митове и легенди“ – легенда
 Николай Кун

Читанката за четвърти клас на *Здравкова и кол.* (Zdravkova, Vlaseva, Spiridonova, Tamamdzhieva, & Slavova, 2019) е с обем от 146 страници и съдържа 112 произведения, от които 16 са в раздела за извънкласно четене.

Българският фолклор е застъпен чрез: 2 гатанки, 4 легенди, 1 народна песен, 1 приказка за Хитър Петър и информация за обичаите на празниците Никулден, сурвакане, кратка информация за свети Георги, свети Иван Рилски, Сирма войвода (виж табл. 10). В тази читанка е даден превес на текстове от чуждестранния фолклор чрез: 4 народни мъдрости и 9 приказки на други народи – корейска, турска, ромска, немска, еврейска, гръцка, арменска (от общо 26 приказки в читанката). В читанката са включени повече текстове от съвременни автори и следните жанрове: 37 стихотворения, 12 разказа, 6 басни, 14 откъса от книга.

Таблица 10. Фолклорни произведения, включени в читанката за четвърти клас на Здравкова и кол. (Zdravkova, Vlaseva, Spiridonova, Tamamdzhieva, & Slavova, 2019)

Страница в читанката	Заглавие на текста, име на автора	Жанр на текста
11	Аз вода дните жарки, довеждам ви жетварки. И стоплям ви водите, та в тях да се топите. Добре съм ви познато. Наричате ме (отг. лято)	+ 2 гатанки (не е посочено име на автор)
	Пък аз ора полята. Зова на труд децата. Обирам плодовете. Събличам лесовете. Не чувам птича песен. Наричате ме (отг. есен)	
14	„Майчина любов“ – корейска приказка, преведена от Со Йънг Ким	корейска приказка
15	„Урокът на Настрадаин Ходжа“ – турска народна приказка „Торбата с шегите“ – Сава Попов (приказка за Хитър Петър)	турска нар. приказка
16	„Богатството и сиромашията,, – турска приказка	турска приказка
27	„Царев връх“ – Българска легенда, преразказана от Елена Огнянова + информация за свети Иван Рилски	българска легенда
29	„Сладка, апетитна палачинка“ – немска народна приказка	немска народна приказка
36	„Легенда за съвършенството и завистта“ – Петър Славински	легенда
44–45	„Търпението е злато“ – еврейска народна приказка	еврейска нар. приказка
	„Защо ромите почитат гъските“ – Йосиф Нунев	ромска приказка
46	„За два гроша“ – ромска приказка от Йосиф Нунев	ромска приказка
57	„Боряна войвода“ – народна песен + информация за Сирма войвода	народна песен

79	„Самодивско дете“ – Цанко Лалев, из „Български митове и легенди“	легенда
71	„Надиграване“ – Цанко Лалев, из „Български митове и легенди“	легенда
86–87	„Златното бузуки“ – гръцка приказка, разказана от Любомир Николов	гръцка приказка
88	„Звездата“ – Източна легенда, по Иван Вазов	източна легенда
91	„Василица“ – Йосиф Нунев	разказ за ромската нова година
102–103	„Занаятът е по-ценен от златото“ – арменска приказка	арменска приказка
107	Строгостта на учителя е по-ценна от ласката на родителя. – персийска мъдрост Любовта е най-добрият учител. – латинска мъдрост Мъдрец е не онзи, който твърди, че знае всичко, а този, който умее да се учи от всеки един човек. – индийска мъдрост Най-голямото зло е невежеството. Бедата е добър учител. – английска мъдрост Информация за български празници и обичаи стр. 87 – за Никулден стр. 91 – Сурвакане стр. 104 – легендата за свети Георги	+ 4 мъдрости – на други народи

Читанката за четвърти клас на *Иванова и кол.* (Ivanova, Neshkova, & Jekova, 2019) е с обем от 128 страници, в които са поместени 107 текста, от които 94 произведения за изучаване по литература и още 13 произведения за извънкласно четене, които са отпечатани сред другите произведения и не са обособени в раздел, а са обозначени със символа „дъга“ в горния ляв ъгъл на страницата.

Българският фолклор е застъпен чрез: 2 легенди, 3 народни песни и 4 текста от етнографа Лозинка Йорданова, които представят описание на обичаите на празниците: Богоявление, Игнажден, Йордановден, Лазаровден, Великден, Гергьовден. От включените в читанката общо 22 приказки има само 1 българска народна и 3 на други народи – турска, африканска, еврейска (виж табл. 11).

Авторските текстове в читанката са: 35 стихотворения, 13 разказа, 3 басни, 2 текста от интернет, 10 откъса от книги, но невинаги е посочено заглавието на книгата.

Таблица 11. Фолклорни произведения, поместени в читанката за четвърти клас на Н. Иванова и кол. (Ivanova, Neshkova, & Jekova, 2019)

Страница в читанката	Заглавие на текста, име на автора	Жанр на текста
10	„Легенда за мечката, която произлязла от човека“	легенда
22	„Намереният късмет“ – турска приказка	турска приказка
34	„Как Хитър Петър надхитрил султана“ – преразказал Сава Попов	народна приказка
35–36	„Кой е по-силен“ – африканска приказка	африканска приказка
55	„Водици“ – Лозинка Йорданова (разказ за Йордановден)	Описание на обичаи – Богоявление, Игнажден, Йордановден
62–63	„Мъдрото момче“ – еврейска приказка	еврейска приказка
80	„Чавдар през гора вървеше“ – народна песен	народна песен
106–107	„Върбо ле, върбице ле“ – Лозинка Йорданова (описание на обичаите на Лазаровден) „Великден – голям ден“ – Лозинка Йорданова (описание на обичаите на Великден)	Описание на обичаи – Лазаровден, Великден
114	„Хубав Георги“ – народна песен Гергьовден – Лозинка Йорданова (описание на обичаите на Гергьовден)	народна песен описание на обичаи на Гергьовден
	Текстовете за <i>ИЗВЪНКЛАСНО ЧЕТЕНЕ</i> са отбелязани със символ „дъга“ в горната част на листа и са отпечатани сред другите текстове	
11–12	„Родопска легенда“ – Николай Хайтов	легенда
50	„Орач оре равно поле“ – народна песен	народна песен

Читанката за четвърти клас на *Р. Танкова и В. Самуилов* (Tankova & Samuilov, 2019) е с обем от 128 страници и в нея са поместени 94 текста, от които 78 за изучаване по литература и 16 теми за извънкласно четене. Приятно впечатление прави поставянето на акцент към книги и произведения от народното творчество и българския фолклор, като в последната тема „Книги за ваканцията“ (стр. 125) в първа задача е посочено, че това е „препоръчителен списък с книги и произведения за ваканцията“ и са посочени заглавия на български народни песни, български народни приказки, текстове за празничния

календар на българския и други етноси, препоръчани за четене са приказки на други балкански народи (виж табл. 12).

В читанката са включени произведения от българския фолклор: 14 пословици, 1 народна песен, 3 легенди, 3 български народни приказки и 2 на други народи – ромска и арменска (от общо 22 приказки в читанката). Поместени са и авторски текстове: 35 стихотворения, 8 разказа, 7 гатанки, 22 откъса от книги.

Таблица 12. Фолклорни произведения, включени в читанката за четвърти клас на Р. Танкова и В. Самуилов (Tankova & Samuilov, 2019)

Страница в читанката	Заглавие на текста, име на автора	Жанр на текста
20	„Надиграване“ – Цанко Лалев, из „Приказки и легенди за владетели и герои“	легенда
22–23	Напразно е да имаш, ако не знаеш да живееш. Ако ръка дава, а сърце не дава, нищо не става.	+ 2 пословици
29	„Легенда за Кубрат“ – преразказал Стефан Цанев	легенда
30	„Боряна войвода“ – народна песен	народна песен
42	Който добро прави, добро намира. Направи добро и някой ден ще ти се върне.	+ 2 пословици
44	Течащата вода винаги си намира път. Който не е полезен за другите, е безполезен и за себе си. Не прави днес това, за което ще съжеляваш утре.	+ 3 пословици
48	„Опак султан“ – ромска народна приказка	ромска нар. приказка
61	Силата е в единството. Самотното дърво вятърът по-лесно събаря. Самотният е като безкрила птица – не може да полети. Навсякъде е тежко да живееш, ако си сам.	+ 4 пословици
64–65	„Двама братя“ – българска народна приказка	бълг. нар. приказка
73	„Самохвалко“ – българска народна приказка „Дави се – не дава“ – българска народна приказка	бълг. нар. приказка бълг. нар. приказка
75	По-добре да бъдеш куче на свобода, отколкото лъв в клетка. По-добре на клонче, а не в кафезче. Орелът е свободен, когато има криле.	+ 3 пословици
96	„Трудната задача“ – арменска нар. приказка	арменска нар. приказка

Текстове за *ИЗВЪНКЛАСНО ЧЕТЕНЕ* – отпечатани са сред другите произведения. Символ книга с отпечатано върху нея име на автора и заглавие на книгата, а отдолу откъс от текст, като не е посочено името на автора.

31	<p><i>Български митове и легенди</i>
„Крали Марко си намира крилат кон“ – преразказал
Цанко Лалев</p>	легенда
125	<p><i>Книги за ваканцията</i>
Български народни приказки – „Тримата братя
и златната ябълка“, „Златното момиче“
Приказки на балканските народи – „Главатарят,
който искал да плени месечината“ – турска народна
приказка
Старогръцки митове и легенди – „Произходът на
боговете“
Български народни предания и легенди –
„Господ и дяволът правят света“
Български народни песни – „Троица братя града
градяха“
Български празничен календар – Коледа, Великден,
Пасха, Курбан байрам, Гергьовден</p>	заглавия

Въз основа на анализа се установява, че в три от читанките за четвърти клас отново е по-висок броят на приказки на други народи (от 3 до 9) за сметка на отпечатани от 1 до 3 български народни приказки. Не се забелязват заглавия на произведения, които да присъстват в повече от една от анализираниите читанки. Като положителна тенденция за научно коректно запознаване на учениците с традициите при отбелязване на някои народни празници могат да се определят включените в някои от читанките за трети и четвърти клас 12 научнопопулярни текста от етнографа Елена Огнянова и от етнологa Лозинка Йорданова.

От богатото разнообразие от видове народни песни (напр.: обредни, митични, юнашки, исторически, хайдушки, битови, трудови, детски песни и залъгалки) авторските колективи са включили за изучаване в своите читанки празнични (за Цветница, Лазаровден), битови и юнашки (Боряна войвода, Чавдар войвода) народни песни, които биха били по-лесни за възприемане и разбиране от съвременните ученици в трети и четвърти клас, ако се постига и осъществяване на междупредметни връзки с учебното съдържание по *човекът и обществото*. Повечето от предложените за изучаване в четвърти клас легенди са в авторизиран вариант и в известна степен представляват авторова интерпретация, а не толкова в чист вид фолклорно съдържание. Тематично легендите са свързани с исторически личности или наименования на мест-

ности в България – Крали Марко, „Заветът на хан Кубрат“, „Родопска легенда“, „Българката“.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Темата за присъствието на произведения от българския фолклор в учебниците по литература (четене), както и в учебните програми за обучение по български език и литература от първи до четвърти клас е обект на дългогодишен изследователски интерес на автора. Интересът се насочва към период от 1961 до 2024 г. Представените в студията данни позволяват да се прави сравнителен анализ за наличието на произведения от българския фолклор в различните етапи от развитието на учебния предмет и в използваните читанки (виж Borisova & Georgieva, 2014: 58–81; Borisova & Georgieva, 2015: 5–34).

В съпоставителен план се забелязва, че в последните 60 години постоянно намалява броят на произведенията от българския фолклор, които се помещават за изучаване в читанките. Част от текстовете дори са изведени в частта за самостоятелно и извънкласно четене, което предполага невъзможността българските деца и ученици да познават народното творчество, както и поощряваните от народа ни в тях добродетели и специфики на народопсихологията ни.

Подробен пълнотекстов анализ за всички произведения/текстове, включени във всяка от 27-те алтернативни читанки за първи, втори, трети и четвърти клас (с първи тираж 2026–2019 г.), е представен в монографията „Съвременни проекции на обучението по български език и литература в началните класове“ (Georgieva, 2020).

Въпреки че студията е посветена само на по-подробния анализ на съдържанието на читанките за трети и четвърти клас, за да се добие обща представа за динамиката и броя на произведенията от българския фолклор, в следващата табл. 13 е посочен и броят им във всички алтернативни читанки за първи, втори, трети и четвърти клас, които се използват след 2016 г. и към момента (2024 г.).

Таблица 13. Произведения от българския фолклор, включени в читанките за първи, втори, трети и четвърти клас (с първи тираж 2016–2019 г.)

Авторски колектив на Читанката	Общ брой произведения в читанката	Българска народна приказка	Народни приказки на други народи	Народна гатанка	Пословица	Народна песен	% на фолклорни текстове
--------------------------------	-----------------------------------	----------------------------	----------------------------------	-----------------	-----------	---------------	-------------------------

Читанки за първи клас

Борисова, Димитрова, & Бенчева, 2017a [Borisova, Dimitrova, & Bencheva, 2017a]	48	5	--	4	--	--	18,7
Герджикова, Вълкова, Василева, & Янковска-Сенгалевич, 2017a [Gerdjikova, Valkova, Vasileva, & Yankovska-Sengalevich, 2017a]	43	4	--	--	--	--	9,3
Димитрова, Бончева, & Петрова, 2017 [Dimitrova, Boncheva, & Petrova, 2018]	26	1	3	4	--	--	19,2
Здравкова, Власева, Стоянова, & Фламбурари, 2017 [Zdravkova, Vlaseva, Stoyanova, & Flambyurari, 2017]	32	1	2	5	--	--	18,7
Иванова, Нешкова, & Жекова, 2017 [Ivanova, Neshkova, & Jekova, 2017]	32	1	--	--	--	--	3
Танкова, 2017 [Tankova, 2017]	32	4	2	5	8	1	56
Огнянова, 2017a [Ognyanova, 2017a]	40	3	1	1	6	--	25
Цанев, Попов, & Георгиев, 2017 [Tsanev, Popov, & Georgiev, 2017]	43	2	--	--	--	--	4,6

Читанки за втори клас

Борисова, Димитрова, & Бенчева, 2017б [Borisova, Dimitrova, & Bencheva, 2017b]	81	5	5	--	--	4	11
Герджикова, Вълкова, Василева, & Янковска-Сенгалевич, 2017б [Gerdjikova, Valkova, Vasileva, & Yankovska-Sengalevich, 2017b]	110	8	2	10	--	6	21,8
Димитрова, Кръстева, & Тодорова, 2017 [Dimitrova, Krasteva, & Todorova, 2017]	103	8	9	5	9	1 (от 3)	22,3
Здравкова, Власева, Стоянова, & Славова, 2017 [Zdravkova, Vlaseva, Stoyanova, & Slavova, 2017]	106	3	3	--	--	7	9,4
Иванова, Нешкова, & Жекова, 2017 [Ivanova, Neshkova, & Jekova, 2017]	86	3	3	1	--	5	10,4

Танкова & Лалев, 2017 [Tankova & Lalev, 2017]	109	8	1	2	--	4	12,8
Огнянова, 2017б [Ognyanova, 2017b]	91	8	1	1	12	4	27,4

Читанки за трети клас

Борисова, Димитрова, & Бенчева, 2018 [Borisova, Dimitrova, & Bencheva, 2018]	103	3	4	3	17	7	33
Герджикова, Вълкова, Василева, & Янковска-Сенгалевич, 2018 [Gerdjikova, Valkova, Vasileva, & Yankovska-Sengalevich, 2018]	99	3	5	-	12	4	24
Димитрова, Бончева, & Петрова, 2018 [Dimitrova, Boncheva, & Petrova, 2018]	104	6	10	4	2	2	23
Здравкова, Власева, Спиридонова, & Славова, 2018 [Zdravkova, Vlaseva, Spiridonova, & Slavova, 2018]	121	3	5	-	46 5 ч	3	16,5
Иванова, Нешкова, & Жекова, 2018 [Ivanova, Neshkova, & Jekova, 2018]	119	3	4	6	2	4	15,9
Танкова & Лалев, 2018 [Tankova & Lalev, 2018]	129	5	3	-	8	3	14,7

Читанки за четвърти клас

Борисова, Димитрова, & Бенчева, 2019а, 2019б [Borisova, Dimitrova, & Bencheva, 2019a, 2019b]	88	3	4	-	1	4	13,6
Герджикова, Вълкова, Василева, & Янковска-Сенгалевич, 2019 [Gerdjikova, Valkova, Vasileva, & Yankovska-Sengalevich, 2019]	108	5	3	4	15	5	29,6
Димитрова, Кръстева, & Тодорова, 2019 [Dimitrova, Krasteva, & Todorova, 2019]	128	7	1	9	106 7 ч	3	28,9
Здравкова, Власева, Спиридонова, Тамамджиева, & Славова, 2019 [Zdravkova, Vlaseva, Spiridonova, Tamamdzhieva, & Slavova, 2019]	112	1	9	2	-	1	11,6
Иванова, Нешкова, & Жекова, 2019 [Ivanova, Neshkova, & Jekova, 2019]	107	1	3	-	-	3	6,5
Танкова & Самуилов, 2019 [Tankova & Samuilov, 2019]	94	3	2	--	14	1	21,2

Забележка: В колоната за жанра пословица буквеният символ „б“ след числото означава „български“, а буквеният символ „ч“ означава „чуждестранни, пословици от фолклора на други народи“. Библиографското описание и пълнотекстовият електронен вариант на всички читанки от първи до четвърти клас са налични на сайта на издателството, което разпространява този алтернативен учебен комплект за обучение по български език и литература.

- От съдържанието в табл. 13 се вижда, че в някои от читанките са поместени повече на брой пословици (от 1 до 17 бр.), което води до увеличаване на процента, който произведенията от българския фолклор представляват от учебното съдържание в читанката и в обучението по литература. Ако изчисленията се направят без отчитане броя на кратките фолклорни жанрове и броя на приказките на други народи, се оказва, че в читанките за трети и четвърти клас спрямо общия брой на изучаваните произведения тези от българския фолклор са пренебрежимо малко (от 4 до 10 броя).

- В повечето от анализирани читанки за трети и четвърти клас пословиците са отпечатани след изучавано авторско произведение от различен жанр, като целта е чрез пословицата да се формулира и изрази поука, изводът от цялостното разбиране и интерпретиране на концептуалната и подтекстовата информация от изучавания авторски текст.

- Чрез поместените в читанките от първи до четвърти клас общо 132 пословици (от които 13 на други народи), част от които са отпечатани в повече от една читанка, се цели на учениците да се внуши положително отношение към поведение, свързано с проява на приятелство и лоялност, стремеж към трудолюбие и ученолюбие, нетърпимост към лъжата и мързела.

- Забелязва се увлечение на някои от авторските колективи да предлагат за изучаване повече приказки и пословици от фолклора на други народи, с което се отговаря на изискването в учебната програма за трети клас за „обогащане на знания, умения, отношения, свързани с общочовешките ценности, национална идентичност и общуване в мултикултурна среда“ (УП БЕЛ 3 клас 2017: 1), но това става за сметка на познаването и изучаването на по-малко произведения от българския фолклор. Както се вижда от обобщените данни в табл. 13, в читанките (с първи тираж 2016–2029 г.) от първи до четвърти клас българският фолклор е представен с минимален брой произведения. В някои от читанките за четвърти клас дори липсват пословици, броят на народните гатанки е от 2 до 9, изучават се от 1 до най-много 7 български народни приказки, като в шест от анализирани читанки техният брой е само 3, а често има равен и дори по-висок брой приказки на други народи – от 1 до 10.

- Включените в читанките за обучение по литература от първи до четвърти клас авторски текстове и научнопопулярна или етнографска информация за традициите и обичаите на различни народни празници обогатяват знанията на съвременните ученици. Тези обредни практики, които са били част от ежедневието на българския народ в предходни исторически периоди, днес се изпълняват все по-рядко. Съществува опасност те да бъдат забравени в техния автентичен вид.

- Запознаването на съвременните ученици с ритуалите от българската обредна система на народните празници се измества от познаване на автентичния фолклор към прочитане на описанието им в научнопопулярни текстове

от енциклопедии или чрез вплетени обредни мотиви в съвременни авторски текстове, в които има много измислици (напр.: „Как яйцата повяряваха в чудесата“ (от Мая Дългъчева) – разговор между великденски яйца, които ще бъдат боядисвани).

● Необходимо е да се намери оптималният баланс, за да се запази и предаде на следващите поколения знанието за българските традиции и фолклор. За съжаление все по-малко остават живите носители на устната фолклорна традиция и броят на изследователите, чието поле на научен интерес е българският фолклор – проф. Петър Динеков, проф. дфн Томислав Дяков, проф. Георг Краев, Лозинка Йорданова, Елена Огнянова.

БИБЛИОГРАФИЯ

Нормативни документи – учебни програми

Учебна програма за обучение по български език и литература за първи клас (общообразователна подготовка), утвърдена със Заповед №РД09-1857 от 17.12.2015 г. <<http://mon.bg/bg/1699> [School Curriculum for Bulgarian Language and Literature for 1 Grade, Ordinance № RD 09-1857 from 17.12.2015 year. <<http://mon.bg/bg/1699>>.]

Учебна програма за обучение по български език и литература за втори клас (общообразователна подготовка), утвърдена със Заповед №РД09-300 от 17.03.2016 г. <https://www.mon.bg/bg/1997> . [School Curriculum for Bulgarian Language and Literature for 2 Grade, Ordinance № RD 09-300 from 17.03.2016 year <<https://www.mon.bg/bg/1997>>]

Учебна програма за обучение по български език и литература за трети клас (общообразователна подготовка), утвърдена със Заповед №РД 09-1093 от 25.01.2017 г. <https://www.mon.bg/bg/1689> [School Curriculum for Bulgarian Language and Literature for 3 Grade, Ordinance № RD 09-1093 from 25.01.2017 year <<https://www.mon.bg/bg/1689>>]

Учебна програма за обучение по български език и литература за четвърти клас (общообразователна подготовка), утвърдена със Заповед №РД 09-5778 от 22.11.2017 г. <https://www.mon.bg/bg/2190> [School Curriculum for Bulgarian Language and Literature for 4 Grade, Ordinance № RD 09-5778 from 22.11.2017 year. <<https://www.mon.bg/bg/2190>>]

Източници (Sources)

Borisova, T. N. & Georgieva, A. S. (2014). *Balgarskiyat folklor v chitankite ot parvi do chetvarti klas (2002–2013 year)*. Sbornik s dokladi ot Treti mezhdunaroden kongres po balgaristika. Sektsiya „Obshtestvo i kultura“, podseksiyia „Balgarska etnologiya“ [Борисова, Т. Н., & Георгиева, А. С. (2014). Българският фолклор в читанките от първи до четвърти клас (2002–2013 г.). Сборник с доклади от Трети международен конгрес по българистика. Секция „Общество и култура“, подсекция „Българска етнология“]. Sofiya: Universitetsko izdatelstvo „Sv. Kliment Ohridski“, 58–81, ISBN:978-954-07-3824-6.

Borisova, T. N. & Georgieva, A. S. (2015). *Balgarskiyat folklor v uchebnite programi I chitanki za nachalnite klasove (1961–2001 year)*. Godishnik na Sofiiskiya universitet

„Sv. Kliment Ohridski“ – Fakultet po nachalna i preduchilishtna pedagogika, tom 106, 5–34. [Борисова, Т. Н., & Георгиева, А. С. (2015). Българският фолклор в учебните програми и читанки за началните класове (1961–2001 г.). Годишник на СУ „Св. Климент Охридски“ – ФНПП, том 106, 5–34.]. Sofiya: Universitetsko izdatelstvo „Sv. Kliment Ohridski“, 5–34, ISBN:0861-8216. < http://unilib-dspace.nasledstvo.bg/dspviewer/srv/viewer/bul/f7e957ce-7abf-474d-81d9-21ce34fa4d86?tk=9-IXznq_R02B2SHONPpNhgAAAAB14Dep.doQ05B7-L1HY6Rw0rNPEXw&citation_url=/xmlui/handle/nls/3391 >

Georgieva, A. S. (2020). *Savremenni proektsii na obuchenieto po balgarski ezik i literatura v nachalnite klasove*. [Георгиева, А. С. (2020). Съвременни проекции на обучението по български език и литература в началните класове.]. Sofiya: Universitetsko izdatelstvo „Sv. Kliment Ohridski“, ISBN: 978-954-07-4930-3.

Georgieva, A. S. (2024). *Balgarskiyat folklor v chitankite za parvi i vtori klas*. [Георгиева, А. С. (2024). Българският фолклор в читанките за първи и втори клас.]. Sofiya: *Bulgarian Language and Literature*, 2024, vol. 66, number 3, 279–300, <https://doi.org/10.53656/bel2024-3-4>, ISSN: 0323–9519 (Print), 1314–8516 (Online) <<https://azbuki.bg/uncategorized/balgarskiyat-folklor-v-chitankite-za-parvi-i-vtori-klas/>>

Читанки (Reading books)

Borisova, T., Dimitrova, N., & Bencheva, S. (2017a). *Chitanka za parvi klas* (pechatno izdanie s elektronen variant). [Борисова, Т., Димитрова, Н., & Бенчева, С. (2017а). Читанка за първи клас (печатно издание и електронен вариант)]. Sofia: Klett-Bulgaria OOD.

Borisova, T., Dimitrova, N., & Bencheva, S. (2017b). *Chitanka za vtori klas* (pechatno izdanie s elektronen variant). [Борисова, Т., Димитрова, Н., & Бенчева, С. (2017б). Читанка за втори клас (печатно издание и електронен вариант)]. Sofia: Klett-Bulgaria OOD.

Borisova, T., Dimitrova, N., & Bencheva, S. (2018). *Chitanka za tretii klas* (pechatno izdanie s elektronen variant). [Борисова, Т., Димитрова, Н., & Бенчева, С. (2018). Читанка за трети клас (печатно издание и електронен вариант)]. Sofia: Klett-Bulgaria OOD.

Borisova, T., Dimitrova, N., & Bencheva, S. (2019a). *Chitanka za chetvarti klas* (pechatno izdanie s elektronen variant). Parva chast. [Борисова, Т., Димитрова, Н., & Бенчева, С. (2019а). Читанка за четвърти клас (печатно издание и електронен вариант). Първа част.]. Sofia: Klett-Bulgaria OOD.

Borisova, T., Dimitrova, N., & Bencheva, S. (2019b). *Chitanka za chetvarti klas* (pechatno izdanie s elektronen variant). Vtora chast. [Борисова, Т., Димитрова, Н., & Бенчева, С. (2019б). Читанка за четвърти клас (печатно издание и електронен вариант). Втора част.]. Sofia: Klett-Bulgaria OOD.

Gerdjikova, M., Valkova, S., Vasileva, D., & Yankovska-Sengalevich, A. (2017a). *Chitanka za parvi klas* (pechatno izdanie s elektronen variant). [Герджикова, М., Вълкова, Ст., Василева, Д., & Янковска-Сенгалевич, А. (2017а). Читанка за първи клас (печатно издание с електронен вариант)]. Sofia: Klett-Bulgaria OOD.

Gerdjikova, M., Valkova, S., Vasileva, D., & Yankovska-Sengalevich, A. (2017b). *Chitanka za vtori klas* (pechatno izdanie s elektronen variant). [Герджикова, М., Вълкова, Ст., Василева, Д., & Янковска-Сенгалевич, А. (2017б). Читанка за втори клас (печатно издание с електронен вариант)]. Sofia: Klett-Bulgaria OOD.

- Gerdjikova, M., Valkova, S., Vasileva, D., & Yankovska-Sengalevich, A. (2018). *Chitanka za tretii klas* (pechatno izdanie s elektronen variant). [Герджикова, М., Вълкова, Ст., Василева, Д., & Янковска-Сенгалевич, А. (2018). *Читанка за трети клас* (печатно издание с електронен вариант)]. Sofia: Klett-Bulgaria OOD.
- Gerdjikova, M., Valkova, S., Vasileva, D., & Yankovska-Sengalevich, A. (2019). *Chitanka za chetvarti klas* (pechatno izdanie s elektronen variant). [Герджикова, М., Вълкова, Ст., Василева, Д., & Янковска-Сенгалевич, А. (2019). *Читанка за четвърти клас* (печатно издание с електронен вариант)]. Sofia: Klett-Bulgaria OOD.
- Dimitrova, P., Boncheva, M., & Petrova, N. (2017). *Chitanka za parvi klas* (pechatno izdanie s elektronen variant). [Димитрова, П., Бончева, М., & Петрова, Н. (2017). *Читанка за първи клас* (печатно издание с електронен вариант)]. Sofia: Prosveta Plus OOD.
- Dimitrova, P., Krasteva, D., & Todorova, M. (2017). *Chitanka za втори клас* (pechatno izdanie s elektronen variant). [Димитрова, П., Кръстева, Д., & Тодорова, М. (2017). *Читанка за втори клас* (печатно издание с електронен вариант)]. Sofia: Prosveta Plus OOD.
- Dimitrova, P., Boncheva, M., & Petrova, N. (2018). *Chitanka za tretii klas* (pechatno izdanie s elektronen variant). [Димитрова, П., Бончева, М., & Петрова, Н. (2018). *Читанка за трети клас* (печатно издание с електронен вариант)]. Sofia: Prosveta Plus OOD.
- Dimitrova, P., Krasteva, D., & Todorova, M. (2019). *Chitanka za chetvarti klas* (pechatno izdanie s elektronen variant). [Димитрова, П., Кръстева, Д., & Тодорова, М. (2019). *Читанка за четвърти клас* (печатно издание с електронен вариант)]. Sofia: Prosveta Plus OOD.
- Gerdjikova, M., Valkova, S., Vasileva, D., & Yankovska-Sengalevich, A. (2017a). *Chitanka za parvi klas* (pechatno izdanie s elektronen variant). [Герджикова, М., Вълкова, Ст., Василева, Д., & Янковска-Сенгалевич, А. (2017а). *Читанка за първи клас* (печатно издание с електронен вариант)]. Sofia: Klett-Bulgaria OOD.
- Gerdjikova, M., Valkova, S., Vasileva, D., & Yankovska-Sengalevich, A. (2017b). *Chitanka za втори клас* (pechatno izdanie s elektronen variant). [Герджикова, М., Вълкова, Ст., Василева, Д., & Янковска-Сенгалевич, А. (2017б). *Читанка за втори клас* (печатно издание с електронен вариант)]. Sofia: Klett-Bulgaria OOD.
- Gerdjikova, M., Valkova, S., Vasileva, D., & Yankovska-Sengalevich, A. (2018). *Chitanka za tretii klas* (pechatno izdanie s elektronen variant). [Герджикова, М., Вълкова, Ст., Василева, Д., & Янковска-Сенгалевич, А. (2018). *Читанка за трети клас* (печатно издание с електронен вариант)]. Sofia: Klett-Bulgaria OOD.
- Gerdjikova, M., Valkova, S., Vasileva, D., & Yankovska-Sengalevich, A. (2019). *Chitanka za chetvarti klas* (pechatno izdanie s elektronen variant). [Герджикова, М., Вълкова, Ст., Василева, Д., & Янковска-Сенгалевич, А. (2019). *Читанка за четвърти клас* (печатно издание с електронен вариант)]. Sofia: Klett-Bulgaria OOD.
- Ivanova, N., Jekova, A., & Neshkova, R. (2017). *Chitanka za parvi klas* (pechatno izdanie s elektronen variant). [Иванова, Н., Жекова, А., & Нешкова, Р. (2017). *Читанка за първи клас* (печатно издание с електронен вариант)]. Sofia: Riva AD.
- Ivanova, N., Neshkova, R., & Jekova, A. (2017). *Chitanka za втори клас* (pechatno izdanie s elektronen variant). [Иванова, Н., Нешкова, Р., & Жекова, А. (2017). *Читанка за втори клас* (печатно издание с електронен вариант)]. Sofia: Riva AD.

- Ivanova, N., Neshkova, R., & Jekova, A. (2018). *Chitanka za tretii klas* (pechatno izdanie s elektronen variant). [Иванова, Н., Нешкова, Р., & Жекова, А. (2018). *Читанка за трети клас* (печатно издание с електронен вариант).] Sofia: Riva AD.
- Ivanova, N., Neshkova, R., & Jekova, A. (2019). *Chitanka za chetvarti klas* (pechatno izdanie s elektronen variant). [Иванова, Н., Нешкова, Р., & Жекова, А. (2019). *Читанка за четвърти клас* (печатно издание с електронен вариант).] Sofia: Riva AD.
- Ognyanova, N. (2017a). *Chitanka za parvi klas* (pechatno izdanie s elektronen variant). [Огнянова, Н. (2017а). *Читанка за първи клас* (печатно издание с електронен вариант).] Sofia: Daniela Ubenova-Daniela Bilanska.
- Ognyanova, N. (2017b). *Chitanka za втори клас* (pechatno izdanie s elektronen variant). [Огнянова, Н. (2017б). *Читанка за втори клас* (печатно издание с електронен вариант).] Sofia: Daniela Ubenova-Daniela Bilanska.
- Tankova, R. (2017). *Chitanka za parvi klas* (pechatno izdanie s elektronen variant). [Танкова, Р. (2017). *Читанка за първи клас* (печатно издание с електронен вариант).] Sofia: Prosveta-Sofia AD.
- Tankova, R., & Lalev, Ts. (2017). *Chitanka za втори клас* (pechatno izdanie s elektronen variant). [Танкова, Р., & Лалев, Ц. (2017). *Читанка за втори клас* (печатно издание с електронен вариант).] Sofia: Prosveta-Sofia AD.
- Tankova, R., & Lalev, Ts. (2018). *Chitanka za tretii klas* (pechatno izdanie s elektronen variant). [Танкова, Р., & Лалев, Ц. (2018). *Читанка за трети клас* (печатно издание с електронен вариант).] Sofia: Prosveta-Sofia AD.
- Tankova, R., & Samuilov, V. (2019). *Chitanka za chetvarti klas* (pechatno izdanie s elektronen variant). [Танкова, Р., & Самуилов, В. (2019). *Читанка за четвърти клас* (печатно издание с електронен вариант).] Sofia: Prosveta-Sofia AD.
- Tsanev, I., Popov, Vl., & Georgiev, G. (2017). *Chitanka za parvi klas* (pechatno izdanie s elektronen variant). [Цанев, И., Попов, Вл., & Георгиев, Г. (2017). *Читанка за първи клас* (печатно издание с електронен вариант).] Sofia: Prosveta-Azbuki.
- Zdravkova, St., Vlaseva, T., Stoyanova, T., & Slavova, V. (2017a). *Chitanka za parvi klas* (pechatno izdanie s elektronen variant). [Здравкова, Ст., Власева, Т., Стоянова, Т., & Славова, В. (2017а). *Читанка за първи клас* (печатно издание с електронен вариант).] Sofia: Klett-Bulgaria OOD.
- Zdravkova, St., Vlaseva, T., Stoyanova, T., & Slavova, V. (2017b). *Chitanka za втори клас* (pechatno izdanie s elektronen variant). [Здравкова, Ст., Власева, Т., Стоянова, Т., & Славова, В. (2017б). *Читанка за втори клас* (печатно издание с електронен вариант).] Sofia: Klett-Bulgaria OOD.
- Zdravkova, St., Vlaseva, T., Spiridonova, Yu., & Slavova, V. (2018). *Chitanka za tretii klas* (pechatno izdanie s elektronen variant). [Здравкова, Ст., Власева, Т., Спиридонова, Ю., & Славова, В. (2018). *Читанка за трети клас* (печатно издание с електронен вариант).] Sofia: Klett-Bulgaria OOD.
- Zdravkova, St., Vlaseva, T., Spiridonova, Yu., Tamamdzhieva, E., & Slavova, V. (2019). *Chitanka za chetvarti klas* (pechatno izdanie s elektronen variant). [Здравкова, Ст., Власева, Т., Спиридонова, Ю., Тамамджиева, Е., & Славова, В. (2019). *Читанка за четвърти клас* (печатно издание с електронен вариант).] Sofia: Klett-Bulgaria OOD.

ЗА АВТОРА

Доц. д-р Анна Георгиева е преподавател във Факултета по науки за образованието и изкуствата към Софийския университет „Св. Климент Охридски“.

Изследователските ѝ интереси и научни публикации са в сферата на обучението по български език (като първи и втори език, в чуждоезикова среда) и литература (методика, произведения, читателски интереси и читателско поведение) на ученици в 1.–4. клас. Автор е на 3 научни монографии, 6 студии, 71 научни статии, 4 познавателни книжки по образователно направление „Български език и литература“ от първа до четвърта подготвителна група на детската градина, както и на 4 учебни помагала за обучение по български език и литература за първи, втори, трети и четвърти клас за подпомагане на обучението, организирано в чужбина.

E-mail: ag@uni-sofia.bg

ABOUT THE AUTHOR

Associate Professor Dr. Anna Georgieva is a lecturer at the Faculty of Educational Sciences and the Arts at Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Bulgaria.

Her research interests and scientific publications focus on teaching Bulgarian language (both as a first and second language, including in a foreign language environment) and literature (methodology, texts, reading interests, and reading behavior) of students in grades 1–4. She is the author of 3 scientific monographs, 6 studies, 71 scientific articles, and 4 informative books on the educational direction “Bulgarian language and literature” for the first to the fourth preparatory group of kindergarten. Additionally, she has authored 4 textbooks for learning Bulgarian language and literature for first, second, third and fourth grades to support studies organized abroad.

E-mail: ag@uni-sofia.bg